یادداشت

سرمایه نوپدید محیط زیست ایران

● **ابراهیم احمدیان:** چند روز پیش بالاخره سازمان محیط زیست در پاسخ به اعتراضات مردم و حامیان حیوانات، فروش مجوز شکار چارپایان وحشی به اتباع خارجی را متوقف کرد. در چند سال گذشته سازمان می‌خواست درآمد فروش مجوز شکار تعدادی چارپای مسن به خارجی‌ها را خرج خود حیوانات منطقه و جوامع محلی کند اما انتشار عکس‌های سلفی شکارچیان خارجی با حیوانات ایران در فضای مجازی دردسرساز شد؛ عکس‌ها چنان رقت‌انگیز بودند که عواطف عمومی تاب نیاورد. در این میان، برخی مخالفان مدیریت کنونی سازمان حفاظت محیط زیست دست به قلم شدند و علیه این طرح بسیار نوشتند. مخالفان می‌گویند این طرح، جوامع محلی را به شکار تشویق می‌کند و موجب نارضایتی مردم و مقابله شکارچیان محلی می‌شود چنان‌که چندی پیش شکارچیان یک استان، گویا از سر لج، حیوانی را شکار کردند و سرش را به تابلوی سازمان محیط‌زیست آویختند. از طرفی، سازمان حفاظت محیط‌زیست به لحاظ نیروی انسانی توانایی کنترل کامل زیستگاه‌ها را ندارد و در چنین شرایطی باید مردم محلی را به لحاظ عقلی، فرهنگی و عاطفی به خودداری از شکار وادارد و فروش شکار به خارجی‌ها نتیجه عکس می‌دهد. سازمان با این توانایی و امکانات اندک، حتی آمار دقیق حیوانات را هم ندارد چه برسد به آمار حیوانات پیر و جوان. دیگر اینکه آمار نشان می‌دهد میزان اندکی از درآمد حاصل از این مدل شکار به جوامع محلی و محیط‌زیست منطقه شکار رسیده است و اگر سودی در کار باشد، بیشتر نصیب دلالان توریسم شکار شده است. وانگهی، آیا بهتر نیست کار هرس طبیعت را به خود طبیعت واگذاریم؟ گرگ و پلنگ و دیگر حیواناتی هم که کمابیش در مناطق حیات وحش هنوز نفس می‌کشند، معمولا حیوانات پیر و ضعیف را شکار می‌کنند. شکار اتباع خارجی در ایران از نوع تروفه (Trophy به معنای کنترل و انتخاب‌شده) است. در مجوز شکار خارجیان فقط اجازه شکار حیوانات نرِ مسنی داده شده که چندان تاثیری در زادآوری ندارند. برخی معتقدند شکار تعدادی اندک از چارپایان سن و سال‌دار و نر، آسیبی به حیات وحش نمی‌رساند؛ اما به گفته سازمان حفاظت محیط زیست، امسال قرار بوده ۲۰۰ مجوز داخلی و ۲۰۰ مجوز خارجی صادر شود که این کمیت با توجه به وضعیت بغرنج حیات وحش ایران و جهان روزگار ما، اندک نیست. حتی اگر شکار تروفه خارجیان آسیبی مستقیم به حیات وحش نرساند، از آسیب‌های حاشیه‌ای آن نمی‌توان چشم پوشید؛ از جمله بدبین‌شدن مردم به دولت و سازمان حفاظت محیط زیست، قباحت همراهی محیط‌بان با شکارچی و احتمال سست‌شدن عِرق محیط‌بانی محیط‌بانان، تشویق جوامع محلی به شکار، تشدید اختلاف و درگیری میان شکارچیان محلی و محیط‌بانان و احتمال شکار حیواناتی که در مجوز نیامده است. اما مسئله بسیار حائز اهمیت که همواره مغفول مانده، اخلاق و عاطفه است: آیا خود «کشتن» به لحاظ اخلاقی رواست؟ کشتن حیوانات بدون ضرورت و برای تفریح قبح اخلاقی ندارد؟ ظاهرا همین قبح اخلاقی و حساسیت عاطفی است که مردم را رنجانده و به اعتراض واداشته. این حسی است که در سال‌های اخیر با کوشش‌های مستمر حامیان حیوانات و غالبا در فضای مجازی پدید آمده و خود، سرمایه‌ای ارزشمند برای حفظ حیات وحش و طبیعت است. سازمان حفاظت محیط زیست باید به این حس اخلاقی ارج نهد و از این سرمایه در وانفسای کمبود نیروی انسانی و مادی برای مأموریت خود سود ببرد.

ژئوپارک قشم، قربانی پرورش میگو

محمدمهدی گوهری: در بسیاری از کشورهای دنیا همه افتخار و دارایی، میراث تاریخی، فرهنگی و طبیعی از جنس آثار باستانی و پارک‌های ملی و ژئوپارک‌های ثبت‌شده در فهرست میراث جهانی یونسکو است. ایران ما نیز از این لحاظ در زمره کشورهای سرآمد در جهان است. ژئوپارک کم‌نظیر قشم یکی از معدود ژئوپارک‌های جهانی است که فقط ایران و ۴۰ کشور دنیا چیزی مشابه آن را دارند. دارایی‌هایی از این دست در صورت مدیریت و شناساندن درست، تضمین‌کننده همیشگی درآمد و رونق و توسعه پایدار برای کشور و جوامع محلی اطراف آن است. چه آنکه گردشگرانی از سراسر دنیا مشتاق دیدن چنین جذابیت‌هایی هستند. با این حال به نظر می‌رسد اهمال و کوتاهی در زمینه حفاظت از این دارایی‌های ارزشمند و همیشگی در ایران تمامی ندارد و برخی مسئولان به هوای کسب درآمدهای مقطعی و پایان‌پذیر مایل به قربانی‌کردن ارزش‌های بزرگ‌تر هستند. ماجرای اعطای مجوز برای یک مزرعه پرورش میگو در نزدیکی یکی از مهم‌ترین بخش‌های ژئوپارک قشم، یعنی غار نمکی کم‌نظیر این جزیره مدتی است دوستداران محیط‌زیست و گردشگری ایران را نگران کرده است.

صنعت گردشگری در ایران و جهان صنعتی در حال پیشرفت است. کشورها در تلاش هستند تا در رقابت با یکدیگر گردشگر بیشتری را به کشور خود جذب کنند. گردشگری را صنعتی سبز می‌نامند که در میان صنایع پولساز جهان در حال جابازکردن برای خود است. کشورها نیز از روش‌های مختلفی برای جذب گردشگر استفاده می‌کنند، یکی از آنها جذب گردشگر برای دیدن جاذبه‌های طبیعی کشورشان است. با توسعه پایدار گردشگری علاوه‌بر ایجاد چرخه اقتصادی سبب حفظ جاذبه‌های طبیعی ارزشمند نیز می‌توان شد. در این میان ایران دارای مواهب طبیعی فراوانی است که با مدیریت درست آنها می‌توانیم زمینه توسعه گردشگری و کسب درآمد از آنها را ایجاد کنیم. اما به نظر هنوز درک درستی از این صنعت در برخی از بدنه‌های مدیریتی جامعه وجود ندارد و کماکان قدرت این صنعت نادیده گرفته می‌شود و برای بهبود معیشت به روش‌های ناپایداری دست زده می‌شود که سرمایه‌های ارزشمند طبیعی را نابود می‌کند.

ژئوپارک‌ها مناطقی با جاذبه‌های زمین‌شناسی منحصربه‌فرد و ارزشمند هستند که هم به لحاظ گردشگری مشهود و محبوب‌اند و هم برای تحقیقات زمین‌شناسی و توسعه شاخه‌ای از گردشگری به نام زمین‌گردشگری گزینه‌هایی جذاب محسوب می‌شوند. ژئوپارک قشم که در فهرست میراث طبیعی یونسکو نیز به ثبت رسیده است، این روزها با طرح در حال احداث مزرعه پرورش میگو که هدف آن توسعه اشتغال برای اهالی جزیره قشم عنوان شده، در خطر احتمال خروج از فهرست یونسکو قرار گرفته است. در این گزارش به بررسی این اتفاق می‌پردازیم.

نحوه واگذاری زمین

مدیرکل دفتر استعدادیابی و بهره‌برداری منابع طبیعی سازمان جنگل‌ها از چگونگی اختصاص زمین به چنین طرح‌هایی گفته و درباره اختصاص ۱۲ هزار مترمربع زمین در جزایر جنوب برای احداث مزرعه پرورش ماهی و میگو به ایسنا گفته است: منابع طبیعی محدودیت‌های مشخصی برای تخصیص زمین دارد که این قسمت جزء هیچ‌کدام از محدودیت‌ها برای واگذاری نبود. محمدرضا همتی گفت: عملیات پرورش میگو در کنار اراضی پست دریا انجام می‌شود و این عملیات به‌گونه‌ای نیست که نیاز به ساخت‌وساز وسیع داشته باشد. او با اعلام اینکه عملیات پرورش میگو پیش از این نیز به‌صورت محدود در استان‌های گلستان و خوزستان انجام شده بود، گفت: در بندرعباس نیز در سال‌های اخیر زمینی برای پرورش میگو تخصیص داده شده است. برای واگذاری اراضی، سازمان امور اراضی از دستگاه‌های مختلف ازجمله منابع طبیعی استعلام می‌کند و دستگاه‌ها با توجه به محدودیت‌ها و ممنوعیت‌هایی که دارند می‌توانند با واگذاری اراضی موافقت یا مخالفت کنند.

نمایی از غار نمکی قشم عکس: سایت کارناوال

طرح بحث‌برانگیز

علیرضا اورنگی، رئیس سازمان امور اراضی کشور نیز درباره جنجال‌های ایجادشده درخصوص اختصاص زمین‌های بخشی از ژئوپارک قشم به مزرعه پرورش میگو اعلام کرد که هیئتی متشکل از چندین نهاد مربوطه در حال تدقیق مزارع میگو با نقشه مصوب یونسکو هستند که نتیجه آن در روزهای آینده اعلام می‌شود. به گفته او، توافق شده است که اگر بخشی از این زمین‌ها در محدوده ژئوپارک قشم قرار گرفته باشد، جابه‌جا شوند. علیرضا اورنگی درباره سابقه اختصاص زمین‌های قشم به طرح‌های جهاد کشاورزی به ایسنا گفت: تا قبل از قانون برنامه ششم توسعه، جهاد کشاورزی استان هرمزگان واگذاری‌هایی را در منطقه قشم برای طرح توسعه مزارع پرورش میگو فقط به خود ساکنان محل در منطقه قشم اختصاص داد و به هیچ‌یک از سرمایه‌گذاران یا حتی اهالی بندرعباس نیز واگذاری صورت نگرفت. همچنین به موازات آن، سازمان مسئول منطقه آزاد قشم هم برخی از اراضی این منطقه را به تعدادی سرمایه‌گذار دیگر برای مزارع پرورش میگو واگذار کرد. او تاکید کرد: اخیرا مطرح شد بخشی از این اراضی واگذارشده توسط جهاد کشاورزی در محدوده ژئوپارک قشم بوده و این منطقه در فهرست ژئوپارک‌های یونسکو قرار گرفته و احداث مزارع میگو باعث تخریب این بخش‌ها شده است. با طرح این موضوع چند روز پیش هیئتی متشکل از چندین نفر از وزارت جهاد کشاورزی، سازمان‌های مسئول منطقه و وزارت میراث فرهنگی و گردشگری در منطقه حاضر شدند و در حال تدقیق واگذاری‌های مزارع میگو با نقشه مصوب یونسکو هستند تا اگر بخشی از این زمین‌ها در محدوده ژئوپارک قشم باشد، جابه‌جا شوند.

اورنگی با بیان اینکه گفته می‌شود واگذاری‌ها بدون ملاحظه زیست‌محیطی و منطقه ژئوپارک انجام شده است، افزود: هر اقدامی که وزارت جهاد کشاورزی استان در این راستا انجام داده است با استعلام از محیط زیست و میراث فرهنگی استان بوده و با اخذ نظر مثبت آنها اتفاق افتاده است. اینکه هم‌اکنون سازمان محیط زیست مجوزهای استان را برای مزارع پرورش میگو قبول ندارد، به محیط زیست و میراث فرهنگی استان هرمزگان مرتبط است.

وی در پاسخ به این سؤال که وزارت جهاد کشاورزی از چه سالی آغاز به واگذاری زمین‌های منطقه قشم کرده است، گفت: بخشی از این زمین‌ها در سال‌های ۱۳۹۵، ۱۳۹۶ و بخشی دیگر هم در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ واگذار شده است. رئیس سازمان امور اراضی کشور با بیان اینکه در صورت جابه‌جایی این اراضی به مناطق دیگر هزینه آن برعهده وزارت جهاد کشاورزی نیست، گفت: در قراردادها پیش‌بینی کردیم که به هر دلیلی اگر حین عملیات سابقه‌ای از میراث تاریخی پیدا شد یا طرح عمرانی عمومی دولت وجود داشت، بدون هیچ اعتراضی باید عرصه به میزانی که واگذار شده، به دولت بازگردانده شود.

در گفت‌وگویی که ما با تعدادی از مردم بومی غرب جزیره قشم داشتیم، نظر برخی را در مورد طرح مذکور در آن منطقه جویا شدیم. یکی از بومیان ساکن روستای دولاب دراین‌باره گفت: متأسفانه دورتادور دهستان دولاب را اراضی پرورش میگو قرق کرده‌اند که منظره ساحلی و چشم‌انداز زیبای دهستان را از بین برده‌اند. بومی دیگری بیان کرد: یکی از دلایل واگذاری زمین‌ها با مساحت‌های زیاد این است که به‌خاطر سنتی‌بودن روش پرورش میگو و ورود آب شور دریا به مزارع داخل خشکی و نفوذ نمک در خاک، کیفیت خاک به مرور کاهش می‌یابد و بعد از مدتی زمین امکان پرورش نخواهد داشت و باید به سراغ زمینی دیگر رفت؛ یعنی چندسال دیگر زمین‌هایی خواهد ماند که هیچ‌چیز در داخلش رشد نخواهد کرد. یکی دیگر از اهالی جزیره که دارای اقامتگاه بوم‌گردی است نیز می‌گوید: شاید در دهه‌های آینده، گردشگری رونق خاصی در منطقه بگیرد، ولی با هجوم حداکثری به پرورش میگو که مقطعی است، چشم‌انداز گردشگری غرب جزیره به مخاطره افتاده است.

توسعه پایدار و ژئوپارک

سعید عباباف، کارشناس گردشگری، در گفت‌وگو با «شرق» در مورد توسعه گردشگری در ژئوپارک قشم بیان کرد: در دنیا ۱۴۷ ژئوپارک در ۴۱ کشور وجود دارند که ثبت جهانی یونسکو هستند. در یک ژئوپارک زنجیره‌ای از کسب‌وکارها در یک مقصد ایجاد می‌شود؛ مقصدی که معمولا شامل جوامع محلی هستند که به لحاظ معیشتی در وضعیت نسبتا ضعیفی هستند. این جوامع نیاز به حمایت دارند که گردشگری، مخصوصا در حالت پایدار می‌تواند معیشتی پایدار نیز برای آنها ایجاد کند. ایجاد معیشت پایدار از طریق گردشگری برای جوامع محلی ساکن در ژئوپارک‌ها امکان تأمین نیازهای اولیه و افزایش سطح رفاه را برای این جوامع فراهم می‌کند. در مورد مقصدی مانند قشم، جوامع محلی در ناحیه مرزی قرار دارند و از لحاظ معیشتی خود را با کشورهای حاشیه خلیج فارس مقایسه می‌کنند. توسعه اقتصادی حاصل از گردشگری می‌تواند معیشتی بهتر برای مردم قشم رقم بزند. حضور گردشگر در ژئوپارک قشم یک زنجیره تأمین را ایجاد می‌کند؛ به‌طورمثال گردشگر نیاز به حمل‌ونقل، اسکان، خوراک و... خواهد داشت که این نیازها می‌تواند توسط مردم بومی تأمین شود. این اتفاق نیازمند سرمایه‌گذاری است تا منابع گردشگری موجود در قشم تبدیل به یک جاذبه گردشگری شوند تا نقش خود را در بهبود معیشت مردم بومی ایفا کنند. زمانی که گردشگری توسعه یابد، به واسطه آن زیرساخت‌ها نیز توسعه خواهند یافت که منجر به افزایش فرصت اشتغال برای بومیان خواهد شد؛ به‌طورمثال راه‌اندازی اقامتگاه‌های بوم‌گردی و هتل‌ها می‌تواند اشتغال مستقیم و غیرمستقیم زیادی ایجاد کند. از طرف دیگر در قشم مراسم‌های محلی وجود دارد که توانایی جذب گردشگر را دارند. حضور افرادی به‌عنوان تسهیلگر در کنار مردم محلی می‌تواند زمینه تبدیل‌شدن این مراسمات به یک جاذبه گردشگری را تسریع کند. این موارد را می‌توان در مراسمات شادی، عزا و حتی خوراک مردم قشم یافت. این اتفاق علاوه‌بر جذب گردشگر و ایجاد معیشت، می‌تواند به حفظ فرهنگ‌های ناملموس و ارزشمند مردم قشم کمک شایانی کند و باعث حفظ و ضبط دانش‌ها و میراثی که در سینه پدران و مادران این منطقه ثبت شده است و به‌یادگارماندن آنها برای نسل‌های آینده شود».

عباباف در مورد طرح بحث‌برانگیز احداث مزرعه پرورش میگو در نزدیکی غار نمکی قشم افزود: «توسعه گردشگری پایدار در قشم می‌تواند علاوه‌بر جلوگیری از مهاجرت باعث ایجاد مهاجرت معکوس مردم بومی شود. این اتفاقات می‌تواند جایگزینی مناسب و پایدار برای طرح‌هایی مانند طرح ایجاد مزرعه پرورش میگو در نزدیکی غار نمکی قشم باشد. طرح ایجاد مزارع پرورش میگو در نزدیکی غار نمکی متأسفانه به شکلی که در حال انجام است، طرحی پایدار و مدرن نیست و روش‌های نوینی برای آن در دنیا وجود دارد. متأسفانه این پروژه در کنار یکی از مناطق ارزشمند ژئوپارک قشم در حال انجام است؛ در کنار غاری که یکی از بزرگ‌ترین غارهای نمکی جهان است. از سوی کارشناسان اخطارهایی در مورد آسیب به این غار ارزشمند در صورت راه‌اندازی این سایت پرورش میگو داده شده است. این غار می‌تواند یک مقصد عالی برای گردشگری باشد. این طرح می‌تواند یک سرمایه عظیم را در معرض خطر قرار دهد. در مورد اهمیت ژئوپارک قشم می‌توان به ثبت‌شدن آن در میراث جهانی یونسکو اشاره کرد که آثار طبیعی ارزشمند را به جهانیان معرفی می‌کند تا ارزش آنها درک شده و همگان در حفظ آنها تلاش کنند. اجرا طرح پرورش میگو در ژئوپارک قشم می‌تواند باعث خروج ژئوپارک قشم از فهرست یونسکو شود. درحالی‌که با نگاهی بلندمدت، احداث این مزرعه پرورش میگو باعث نابودکردن صنعت گردشگری در جزیره قشم می‌شود و می‌توان گفت اجرای طرح میگو در بلندمدت ضرری بیشتر از سود آن برای مردم و جزیره خواهد داشت».

نگاه

آماده‌باش در ۲۰ استان کشور

● معاون آمادگی و مقابله سازمان مدیریت بحران کشور گفت: ۲۰ استان کشور در پی بارش باران و برف در روزهای پایان هفته، در آماده‌باش قرار دارند. محمدفرید لطیفی، معاون آمادگی و مقابله سازمان مدیریت بحران کشور، درباره آماده‌باش استان‌ها درخصوص بارش برف و باران در آخر هفته اظهار کرد: اطلاع‌رسانی لازم به استانداری‌ها درخصوص بارش برف و باران انجام شده است و بخش‌های مربوطه، از جمله هلال‌احمر و مدیریت بحران در استان‌ها موظف هستند هماهنگی‌های لازم را برای پیشگیری و مقابله با بحران‌های احتمالی انجام دهند.

وی در پاسخ به پرسشی مبنی‌بر اینکه آیا امکانات و تجهیزات در استان‌هایی که بارش برف و باران زیادی دارند وجود دارد، به فارس گفت: این از وظایف استانداری‌هاست که امکانات را به مکان‌هایی ببرند که آسیب‌پذیری بیشتری دارند.

معاون آمادگی و مقابله سازمان مدیریت بحران کشور یادآور شد: ما از روز گذشته اخطارهای لازم را به استان‌ها داده‌ایم و برای روز چهارشنبه، ۳۰ بهمن بارش برف تا حدود ۴۰ سانتی‌متر را در استان آذربایجان غربی،کردستان، آذربایجان شرقی و چهارمحال‌وبختیاری خواهیم داشت و برای روزهای پنجشنبه و جمعه نیز بارش برف و باران را در ایلام، چهارمحال‌وبختیاری، لرستان، خوزستان، اصفهان، فارس، کرمانشاه، کهگیلویه‌وبویراحمد، کردستان، همدان، مرکزی، البرز، تهران، سمنان، گیلان، مازندران، خراسان رضوی و گلستان خواهیم داشت.

لطیفی بیان کرد: از مردم تقاضا می‌شود در صورت امکان در پایان این هفته سفرهای غیرضروری به این استان‌ها نداشته باشند و در صورت سفر، زنجیر چرخ، سوخت مناسب و دیگر تجهیزات و امکانات را همراه خود داشته باشند.

معاون آمادگی و مقابله سازمان مدیریت بحران کشور بیان کرد: در هنگام بحران، عمده وقت صرف اسکان اضطراری مسافران می‌شود، در صورتی که اگر مردم مسافرتی نداشته باشند، می‌توانیم خدمات بهتر و سریع‌تری به روستاییان و شهرنشین‌های مناطق بحران‌زده ارائه دهیم. همچنین رئیس مرکز اطلاعات و کنترل ترافیک پلیس راهور ناجا از بارش برف در محورهای ۱۰ استان خبر داد.

سرهنگ نادر رحمانی دراین‌باره اظهار کرد: براساس گزارش‌های دریافتی، از روز دوشنبه شاهد بارش برف در محورهای استان‌های آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، زنجان، اردبیل، قزوین، همدان، البرز، محورهای دیواندره- بیجار، بیجار- زنجان استان کردستان، محور اسالم- خلخال استان گیلان و محورهای هراز و فیروزکوه در شرق استان تهران هستیم.

وی بر لزوم به‌همراه‌داشتن زنجیر چرخ برای تردد در برخی از محورهای مواصلاتی تاکید کرد و گفت: تردد در برخی محورهای استان آذربایجان غربی، زنجان و اردبیل فقط با زنجیر چرخ امکان‌پذیر است. به گفته رئیس مرکز اطلاعات و کنترل ترافیک پلیس راهور ناجا، اکثر محورهای اردبیل دارای مه‌گرفتگی همراه با کاهش دید هستند.

جدول ۳۶۱۰ ■ طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- معادل فارسی الاستیک- جنبش مقاومت اسلامی فلسطین- غضب ۲- جانشین کیخسرو- اولین رمان ژوزه ساراماگو ۳- بله ایتالیایی- فریب- نخستین مرد شهید اسلام- تکرار حرفی ۴- زاپاس- فیلسوف انگلیسی قرن بیستم - بهنجار ۵- تحریک‌کننده- از نام‌های بهشت- منسوب به آخرت ۶- فرومایه- سرایت‌کردن- مخترع پیل الکتریکی ۷- سبک‌ترین فلز- فرودآمدن- پرمصرف‌ترین چاشنی غذایی ۸- درخت زبان گنجشک- کرم دراز و باریک که انگل انسان است- رمانی نوشته رضا امیرخانی- رنج بی‌پایان! ۹- جراحت- نوعی آش سرکه- نامزد ۱۰- به‌ذهن‌افکندن- ستون- مجلس شادمانی ۱۱- کفش علمای دینی- آگاهی- از القاب امرای ترک ۱۲- چرب‌کردن- ستاره‌شناس یونان باستان- پدر آذری ۱۳- درون دهان- اذیت- موشواره کامپیوتر- حرف دهن‌کجی ۱۴- حالتی غیرمنتظره و اجتناب‌ناپذیر- از الحان باربد ۱۵- سرازیری- از فروع دین- ژله.

عمودی:

۱-کمبود آن موجب پوکی استخوان می‌شود- شهری در سوئیس- پاپوش ۲- نابغه جنگی ایرانی و بهترین خلبان اف چهار جهان ۳- دریاچه آب شور استرالیا- پلید و چرکین- تقلیدکننده- دشنام‌دادن ۴- سخنان بیمار تب‌دار- نماهنگ- از ارائه‌های ادبی ۵- قسمت پشت به آفتاب ساختمان- ابزار لحیم‌کاری- نیستان ۶- چهارمین منزل قمر- حریص- درخت صنوبر ۷- گستردگی- نویسنده فرانسوی رمان طاعون- مقابل شب ۸- کنده‌کاری روی چوب- از آفات درختان میوه- غیردائمی- راه میانبر! ۹- راه و روش- خوردنی شیرین صبحانه- ثبات و پایداری ۱۰- وقت و هنگام- توله سگ شکاری- نوعی پارچه نازک پشمی ۱۱- هال- آشپز- بر مرکب‌نشسته ۱۲- خوش‌اخلاق- مربوط به هنر- آدامس ۱۳- انبار کشتی- از ظروف آزمایشگاهی- خردمند- تعجب زنانه ۱۴- بانوی نویسنده انگلیسی و خالق رمان پر ۱۵- ماه خورشید!- یاقوت- غیرمذهبی.

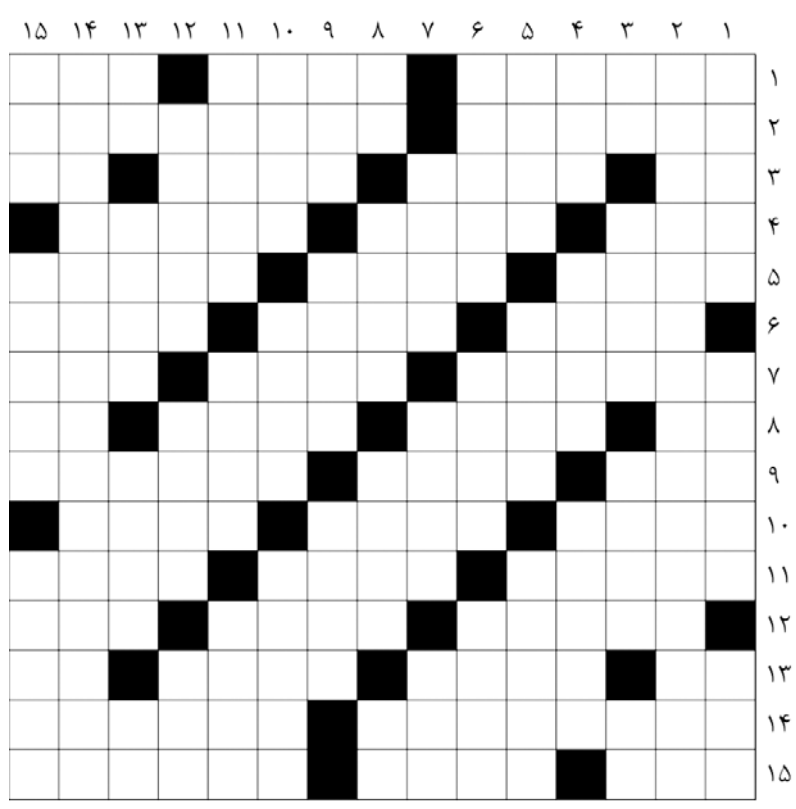

حل سودوکو سخت

۱	۶	۸	۳	۴	۵	۲	۷	۹
۲	۷	۴	۹	۶	۱	۵	۸	۳
۳	۹	۵	۲	۷	۸	۱	۶	۴
۴	۲	۳	۸	۱	۷	۶	۹	۵
۸	۱	۹	۵	۳	۶	۷	۴	۲
۷	۵	۶	۴	۲	۹	۸	۳	۱
۵	۳	۷	۶	۹	۲	۴	۱	۸
۶	۴	۲	۱	۸	۳	۹	۵	۷
۹	۸	۱	۷	۵	۴	۳	۲	۶

حل سودوکو ۲۶۰۵

۳	۲	۴	۷	۱	۸	۵	۶	۹
۸	۷	۶	۴	۵	۹	۳	۲	۱
۹	۱	۵	۳	۶	۲	۸	۷	۴
۲	۴	۳	۶	۹	۵	۷	۱	۸
۱	۶	۹	۸	۲	۷	۴	۳	۵
۵	۸	۷	۱	۳	۴	۲	۹	۶
۷	۵	۲	۹	۴	۱	۶	۸	۳
۶	۹	۸	۵	۷	۳	۱	۴	۲
۴	۳	۱	۲	۸	۶	۹	۵	۷

جدول ۳۶۰۹

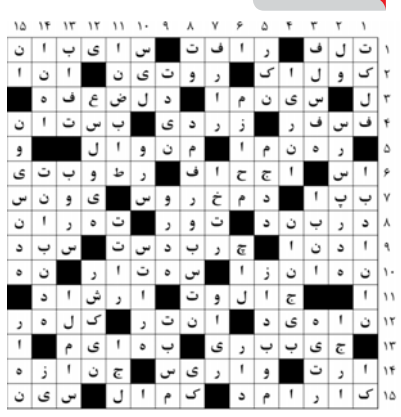

سودوکو سخت ۲۶۰۶

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

۶	۷	۸						
۵	۴			۳			۷	۹
			۵					
۷						۹	۶	
		۲		۴		۵		
	۵	۶						۲
					۷			
۹	۶			۸			۴	۳
						۷	۹	۵

سودوکو ساده ۲۶۰۶

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

۵		۲		۳		۷		
۹		۴		۷	۲			۳
				۶	۵			
۷				۱	۶	۳		۲
۲			۷		۳			۱
۶		۱	۸	۲				۷
			۳	۹				
۴			۲	۸		۹		۶
		۷		۵		۲		۴